

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 248/2010-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. októbra 2010 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Petra Brňáka a Marianny Mochnáčovej prerokoval sťažnosť R. T., zastúpenej advokátom Mgr. J. N., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre sp. zn. 25 Co/75/2009 zo 17. marca 2010 v časti o nepriznaní náhrady trov konania a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo R. T., na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu

k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bolo porušené rozsudkom Krajského súdu v Nitre sp. zn. 25 Co/75/2009 zo 17. marca 2010.

2. Rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 25 Co/75/2009 zo 17. marca 2010 v časti jeho výroku, ktorým rozhodol o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania, zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. mája 2010 doručená sťažnosť R. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Okresného súdu Komárno (ďalej len „okresný súd“) č. k. 8 C/159/2006-552 zo 4. februára 2009 a rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 25 Co/75/2009 zo 17. marca 2010 tým, že vo veci konajúce všeobecné súdy jej nepriznali trovy prvostupňového a ani odvolacieho konania.

3. Ústavný súd uznesením sp. zn. I. ÚS 248/2010 z 30. júna 2010 prijal na ďalšie konanie tú časť sťažnosti sťažovateľky, ktorou namietala porušenie základného práva na ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 dohovoru a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu sp. zn. 25 Co/75/2009 zo 17. marca 2010 v časti, v ktorej potvrdil výrok prvostupňového súdu o nepriznaní náhrady trov konania sťažovateľke a rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania.

3. Sťažnosť v časti namietajúcej porušenie označeného základného práva (resp. práv) rozsudkom okresného súdu ústavný súd odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy a § 49 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie, keďže z obsahu sťažnosti vyplývalo, že proti v sťažnosti namietanému rozsudku okresného súdu podala sťažovateľka riadny opravný prostriedok – odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd. Vzhľadom na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ústavy nebolo v právomoci ústavného súdu preskúmanie napadnutého rozsudku okresného súdu.

4. Zo sťažnosti, z jej príloh, ako aj zo spisového materiálu vzťahujúceho sa na vec vyplýva, že sťažovateľka je v procesnom postavení žalobcu v súdnom spore o vydanie nehnuteľností vedenom okresným súdom pod sp. zn. 8 C 159/06. Sťažovateľka uviedla, že v predmetnej veci „... dňa 4. 2. 2009 vydal... súd prvého stupňa rozsudok sp. zn. 8 C 159/2006, na základe ktorého žalovaný L... B... sú povinné vydať a navrátiť sťažovateľovi vlastníctvo k nehnuteľnostiam... v obci P... nepriznal sťažovateľovi náhradu trov konania... Dňa 17. 3. 2010 vydal... odvolací súd... rozsudok, sp. zn. 25 Co/75/2010, na základe ktorého potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa a sťažovateľovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania... Konaním, ktorým došlo k porušeniu základných práv sťažovateľa, je... rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu nepriznanej náhrady trov odvolacieho konania a potvrdenia rozsudku súdu prvého stupňa v rozsahu nepriznanej náhrady trov...“.

5. Podľa názoru sťažovateľky „... sťažovateľ bol v konaní pred súdom prvého stupňa ako aj pred odvolacím súdom úspešný... Aplikácia ust. § 150 Občianskeho súdneho poriadku... je... neodôvodnená ústavne konformným spôsobom (dostatočne a relevantne). Odvolací súd... nedostačujúco odôvodnil, v ktorých okolnostiach na strane účastníkov konania videl dôvody hodné osobitného zreteľa na aplikáciu ust. § 150 Občianskeho súdneho poriadku. Vzhľadom na vyššie uvedené považujeme za ústavne neakceptovateľné, aby vzhľadom na celkové okolnosti... prípadu hradil každý účastník vlastné trovy sám.

Skutkové a právne závery uvedené v odôvodnení namietaného rozsudku odvolacieho súdu... sú podľa nášho názoru v rozpore s účelom a zmyslom právnej úpravy náhrady trov konania, a preto ich možno považovať za odporujúce citovaným článkom ústavy a dohovoru. Vzhľadom na to možno tieto skutkové a právne závery označiť za nepreskúmateľné a za svojvoľné, vybočujúce z rámca uvedeného zákonného ustanovenia...“.

6. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal takýto nález:

„Ústavný súd... určuje, že... rozsudkom Krajského súd... zo dňa 17. 3. 2010, č. k.: 25 Co/75/2009-807, boli porušené základné... práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy..., podľa Článku 1 Protokolu č. 1 k... dohovoru... a článku 6 Dohovoru...

Ústavný súd... rozsudok... Krajského súdu..., zo dňa 17. 3. 2010, č. k.: 25 Co/75/2009-807, zrušuje v rozsahu nepriznanej náhrady trov odvolacieho konania a potvrdenia rozsudku súdu prvého stupňa v rozsahu nepriznanej náhrady trov prvostupňového konania a vec vracia... na nové konanie.“

7. K prijatej sťažnosti sa na základe výzvy ústavného súdu podľa § 29 ods. 3 zákona o ústavnom súde vyjadrila predsedníčka krajského súdu podaním č. Spr. 960/10 z 28. júla 2010, v ktorom okrem iného uviedla:

„... Výrok o trovách konania odôvodnil odvolací súd tým, že sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie trov úspešnému žalobcovi, a tieto dôvody spočívajú v okolnostiach danej veci. Samotný charakter reštitučných zákonov zakladá výnimočnosť týchto konaní, keďže nimi demokratická spoločnosť len napráva krivdy spáchané minulým režimom na pôvodných vlastníkoch. V tomto smere je preto bez významu, že žalobca bol nútený na úkon nespolupráce zo strany žalovaného vynaložiť ďalšie náklady, ktoré by mu v prípade vyhovenia jeho písomnej výzvy neboli vznikli. Podľa názoru odvolacieho súdu podstatným bolo to, že žalobca si uplatnil ako oprávnená osoba zákonné právo na navrátenie vlastníctva prezumované zákonom č. 161/2005 Z. z. ... navrhujeme danej sťažnosti sťažovateľa... nevyhovieť.“

8. Právny zástupca sťažovateľky v liste z 20. septembra 2010 k vyjadreniu krajského súdu (bod 7) uviedol:

„... Reštitučné konanie síce samo o sebe predstavuje dôvody hodné osobitného zreteľa, nie však v tej časti, kde je žalobca nútený na úkor nespolupráce zo strany povinnej osoby vynaložiť ďalšie náklady, ktoré by v prípade vyhovenia písomnej výzve žalobcu zo strany povinnej osoby nebol nútený vynaložiť.

Sám žalovaný si musel byť vedomý toho, že pokiaľ nebude dohoda uzavretá do 12 mesiacov odo dňa podania výzvy, bude žalobca nútený podať žalobu v záujme ochrany si vlastných práv, keďže po uplynutí prekluzívnej lehoty by sa žalobca nemohol úspešne domáhať svojich práv na súde.

V zmysle vyššie uvedených argumentov možno konštatovať, že žalobca podával žalobu z objektívnych dôvodov, ktoré pri úspechu v konaní predstavujú pre žalobcu nárok na náhradu trov konania zo strany žalovaného...“

9. Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd predmetnú vec prerokoval na neverejnom zasadnutí, pretože krajský súd vo vyjadrení k sťažnosti č. Spr. 960/10 z 28. júla 2010 aj sťažovateľka v podaní z 20. septembra 2010 vyslovili súhlas s tým, aby sa v tejto veci upustilo od ústneho pojednávania.

II.

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

11. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

12. Podľa § 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej aj „OSP“) platného v rozhodnom čase tento upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb. Podľa § 150 OSP (resp. podľa § 150 ods. 1 prvej vety t. č. platného znenia Občianskeho súdneho poriadku) ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Podľa § 157 ods. 2 OSP v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

13. Podstata námietok sťažovateľky spočívala v tom, že krajský súd nesprávne rozhodol o trovách konania, keď potvrdil prvostupňové rozhodnutie aj v časti „*nepriznanej náhrady trov prvostupňového konania*“ a nepriznal jej náhradu trov odvolacieho konania, hoci bola v konaní úspešná, pričom krajský súd toto rozhodnutie odôvodnil iba tým, že si „*osvojil i záver súdu prvého stupňa o tom, že pri rozhodovaní o náhrade trov konania je v danom prípade dôvod pre aplikáciu ust. § 150 Občianskeho súdneho poriadku...*“, pričom „*nedostačujúco odôvodnil, v ktorých okolnostiach na strane účastníkov konania videl dôvody hodné osobitného zreteľa na aplikáciu ust. § 150 Občianskeho súdneho poriadku*“.

Sťažovateľka v tejto súvislosti tiež namietala, že pre aplikáciu § 150 OSP sa vyžaduje, aby v konkrétnom prípade existovali dôvody hodné osobitného zreteľa. Takéto dôvody v danej veci podľa jej názoru neexistovali ani ich krajský súd neuviedol, preto sťažovateľka považuje závery krajského súdu v namietanej časti „*v rozpore s účelom a zmyslom právnej úpravy náhrady trov konania, a preto ich možno považovať za odporujúce citovaným článkom ústavy a dohovoru...*“ (pozri tiež body 4 a 5).

14. Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach opakovane vyslovil názor, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 139/02, I. ÚS 114/08, mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02).

15. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľky predovšetkým zobral do úvahy to, že namietala porušenie základného práva na súdnu ochranu, ktoré je v demokratickej spoločnosti natoľko závažné, že pri jeho výkone neprichádza do úvahy (zo strany súdov) ani jeho zužujúci výklad a ani také formálne interpretačné postupy, následkom ktorých by mohlo byť jeho neodôvodnené (svojvoľné) obmedzenie či dokonca popretie (napr. I. ÚS 109/09).

16. Aj keď sťažovateľka namietala iba časť rozsudku krajského súdu (o trovách konania), ústavný súd považuje za potrebné uviesť podstatné časti celého jeho odôvodnenia

rešpektujúc vzájomnú súvislosť jednotlivých častí rozsudku. Z relevantnej časti napadnutého rozsudku vyplýva, že krajský súd potvrdil prvostupňový rozsudok vo výroku o veci samej, ako aj vo výroku o trovách konania tak, že nepriznal účastníkom (v danom prípade sťažovateľke) náhradu trov prvostupňového konania a odvolacieho konania. V odôvodnení svojho rozsudku okrem iného uviedol:

«Napadnutým rozsudkom súd prvého stupňa uložil žalovanému (L., B., pozn.) povinnosť vydať a navrátiť žalobcovi vlastníctvo k nehnuteľnostiam v kat. úz. P... a to do 30 dní od právoplatnosti rozsudku. Náhradu trov konania žalobcovi nepriznal.

Svoje rozhodnutie právne oprel o ust. § 1 až 5 zák. č. 161/2005 Z. z. ... Výsledkami vykonaného dokazovania mal za preukázané, že nehnuteľnosti, ktorých vydania... sa žalobca v tomto konaní domáha, boli pôvodne zapísané... vo vlastníctve Ostrihomskeho rímskokatolíckeho arcibiskupstva. Na základe Prídelovej listiny... zo dňa 15. 3. 1955 bolo... vložené na predmetné nehnuteľnosti vlastnícke právo pre Československý štát - štátny majetok, n. p. v B... Vzhľadom na námietky žalovaného sa najskôr zaoberal pasívnou a aktívnou legitímáciou účastníkov tohto konania. S poukazom na ust. § 2 ods. 2 zák. č. 161/2005 Z. z., ako i zákon č. 308/1991 Zb. ... žalobca je ako oprávnená osoba v tomto konaní aktívne legitímovaný. Podľa zmluvy Modus vivendy, uzatvorenej medzi Československou republikou a Svätou stolicou dňa 17. 12. 1927... ako i cirkevných konštitúcií „Praescriptionum sacrosancti“ a „Qui divino“ bola totiž zriadená samostatná slovenská provincia, ktorej pripadol všetok hnutel'ny a nehnuteľný majetok na území Československej republiky patriaci pôvodne Ostrihomskej arcidiecéze... Rímskokatolícka cirkev so sídlom na Slovensku sa tak na základe právneho nástupníctva stala vlastníkom všetkých nehnuteľností pôvodne zapísaných v pozemných knihách na zahraničné právne subjekty, a teda i na Ostrihomskú arcidiecézu... Rovnako tak dospel k záveru, že u žalovaného je daná jeho pasívna legitímácia v konaní, keďže v súlade s ust. § 4 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. je právnickou osobou, ktorá spravuje sporom dotknuté nehnuteľnosti vo vlastníctve Slovenskej republiky... žalobca... si svoje právo na vydanie a navrátenie vlastníctva k označeným nehnuteľnostiam u žalovaného... uplatnil v zákonom stanovenej lehote do 30. 4. 2006. Učinil tak výzvou zo dňa 28. 7. 2005, ktorá spĺňala zákonné požiadavky... Preto námietku žalovaného, že výzva žalobcu bola nejasná a neurčitá považoval za nedôvodnú... Rozhodnutie o náhrade trov konania založil na ust. § 150 OSP,

keď žalobcovi napriek plnému úspechu v konaní náhradu trov konania nepriznal pre dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré vzhliadol v tom, že v tomto konaní si žalobca uplatnil nárok vyplývajúci z reštitučného zákona, ktorého účelom bola náprava krívd spáchaných na majetku cirkvi a náboženských spoločností... rozsudok... odvolaním napadli obaja účastníci konania. Žalobca v časti týkajúcej sa náhrady trov konania a žalovaný vo veci samej... Žalobca... žiadal v tejto časti jeho zmenu a priznanie mu náhrady trov konania vo výške... Dôvodil, že v danej veci nejde o prípad hodný osobitného zreteľa, keď v konaní mal plný úspech a žalobu podával z objektívnych dôvodov. I napriek tomu, že reštitučné konanie samo o sebe predstavuje dôvody hodné osobitného zreteľa, nie je tomu tak za situácie, že bol nútený pre nespokojnosť zo strany žalovaného ako povinnej osoby vynaložiť ďalšie náklady, ktoré by v prípade vyhovenia jeho písomnej výzve žalovaným vynaložiť nebol nútený. Priznanie náhrady trov konania je tak plne odôvodnené v zmysle zák. č. 161/2005 Z. z., keďže vzhľadom na jeho znenie samotný žalovaný si musel byť vedomý toho, že pokiaľ nedôjde k uzatvoreniu dohody v lehote 12 mesiacov od podania výzvy, bude nútený v záujme ochrany svojich práv domáhať sa ich súdnou cestou...

Odvolací súd... dospel k záveru, že rozsudok súdu prvého stupňa je potrebné ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 OSP potvrdiť...

Ratio legis citovaného zákona je aspoň čiastočne zmierniť následky minulých majetkových a iných krívd spáchaných na majetku cirkvi a náboženských spoločností, spočívajúcich v porušovaní všeobecne uznávaných ľudských práv a slobôd zo strany štátu. ... Vzhľadom k tomu pri jeho aplikácii je potrebné postupovať v súlade so zákonnými záujmami osôb, ktorých ujma má byť aspoň čiastočne kompenzovaná. Preto ústavne konformným je jeho extenzívny výklad, kedy zákon a jeho jednotlivé ustanovenia je nutné interpretovať tak, aby sa nimi dosiahol účel, ktorý zákonodarca prijatím zákona sledoval.

Je nesporné, že... všetky... reštitučné zákony, sú voči všeobecnej úprave obsiahnutej v Občianskom zákonníku predpismi špeciálnymi... Keďže v zák. č. 161/2005 Z. z. zákonodarca vymedzil časovo, vecne a personálne okruh vzťahov, na ktoré sa reštitučné oprávnenie vzťahuje, je zrejmé, že mal vôľu zasiahnuť do existujúcich majetkových pomerov len v obmedzenej miere a len u tých vzťahov, u ktorých nápravu považoval za žiaducu a možnú. Tým, že realizoval túto svoju právomoc, stanovil zákonodarca súčasne i rámec rozhodovania o týchto nárokoch, keďže platí, že o rozsahu a podmienkach reštitúcie môžu

súdy rozhodovať len v rámci prejavu vôle štátu k reštitúcii, teda v medziach reštitučných zákonov. Tým je daná špeciálna povaha tohto zákona, z ktorej vyplýva, že pre subjekty, na ktoré sa zákon vzťahuje, platí vo vymedzenom rozsahu osobitný režim, ktorý sa premietol v stanovení základných predpokladov pre navrátenie vlastníctva v zmysle citovaného zákona. Týmto základným predpokladom je písomná výzva oprávnenej osoby povinnej osobe a preukázanie jedného z dôvodov navrátenia vlastníctva uvedeného v § 3 zákona. Aby nezaniklo právo oprávnenej osoby na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam, musela svoj nárok u povinnej osoby uplatniť najneskôr v lehote do 30. 4. 2006... Pri viazanosti odvolacieho súdu dôvodmi odvolania v danej veci bolo potrebné zodpovedať na štyri základné otázky: 1/ či žalobca má právne postavenie oprávnenej osoby podľa § 2 ods. 2 zák. č. 161/2005 Z. z. vo vzťahu k prejednávanej nehnuteľnosti, u ktorých vlastnícke právo prešlo na štát, 2/ či žalovaný je v konaní vecne pasívne legitimovaný, 3/ či si žalobca uplatnil svoje právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam v súlade s ust. § 5 zák. č. 161/2005 Z. z. kvalifikovanou výzvou a 4/ či sporné nehnuteľnosti prešli do vlastníctva štátu v rozhodnom období spôsobom uvedeným v § 3 ods. 1 písm. c/...»

Po vecnom a právnom vysporiadaní sa s problematikou vyplývajúcou z týchto „štyroch základných otázok“ dospel krajský súd k záveru, že „napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 OSP potvrdil a to v celom jeho rozsahu“.

Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil krajský súd takto:

„Odvolací súd si... osvojil i záver súdu prvého stupňa o tom, že pri rozhodovaní o náhrade trov konania je v danom prípade dôvod pre aplikáciu ust. § 150 OSP. Dôvody hodné osobitného zreteľa majúce za následok nepriznanie náhrady trov konania žalobcovi, i napriek jeho plnému úspechu v konaní, spočívajú v okolnostiach danej veci. Už samotný charakter reštitučných zákonov zakladá výnimočnosť týchto konaní, keďže nimi demokratická spoločnosť len napráva krivdy spáchané minulým režimom na pôvodných vlastníkoch. V tomto smere je preto bez významu, že žalobca bol nútený na úkor nespôulpráce zo strany žalovaného vynaložiť ďalšie náklady, ktoré by mu v prípade vyhovenia jeho písomnej výzvy neboli vznikli. Podstatným je v tomto konaní, že si žalobca uplatnil ako oprávnená osoba zákonné právo na navrátenie vlastníctva prezumpované mu zák. č. 161/2005 Z. z.

O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 150 OSP tak, že žalobcovi, napriek plnému úspechu v odvolacom konaní, náhradu trov odvolacieho konania nepriznal, keď pre nepriznanie týchto trov vzhliadol dôvody hodné osobitného zreteľa vyplývajúce z vyššie uvedených záverov.“

17. Odôvodnenie rozhodnutia, v ktorom je ustanovenie § 150 OSP aplikované, by malo byť precízne, pričom sa ex lege vyžaduje, aby v tomto konaní boli bezpečne preukázané skutočnosti, na základe ktorých je toto ustanovenie aplikované. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že rozsudok krajského súdu v namietanej časti (o trovách konania) je nepreskúmateľný, resp. vnútorne si odporujúci, teda z pohľadu ústavného prieskumu je arbitrárny a zjavne neodôvodnený. Krajský súd v súvislosti s aplikáciou § 150 OSP uviedol: *„Dôvody hodné osobitného zreteľa... spočívajú v okolnostiach danej veci... Podstatným je..., že si žalobca uplatnil ako oprávnená osoba zákonné právo na vrátenie vlastníctva prezumované mu zák. č. 161/2005 Z. z.“* (pozri záver bodu 16). Tento dôvod krajský súd bez ďalšieho uviedol aj v rámci svojho vyjadrenia v konaní pred ústavným súdom (pozri bod 7). Podľa názoru ústavného súdu zo žiadneho zmysluplného výkladu ustanovenia § 150 OSP ani relevantnej zaužívanej praxe všeobecných súdov nevyplýva (napr. pozri ďalej), že *dôvody hodné osobitného zreteľa je možné spájať bez ďalšieho iba s existenciou (reštitučného) zákona*. Krajský súd týmto tvrdením preto nedostatočne vysvetľuje dôvody hodné osobitného zreteľa (prečo nepriznal inak úspešnému účastníkovi konania náhradu trov konania, pozn.), a navyše si priamo odporuje s iným svojím názorom, vysloveným v tom istom rozhodnutí, s ktorým sa v okolnostiach danej veci stotožňuje aj ústavný súd, a to, že *„Ratio legis citovaného zákona [t. j. zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej len „zákon č. 161/2005 Z. z.“), pozn.] je aspoň čiastočne zmierniť následky minulých majetkových a iných krívd spáchaných na majetku cirkvi a náboženských spoločností, spočívajúcich v porušovaní všeobecne uznávaných ľudských práv a slobôd zo strany štátu. ... Vzhľadom k tomu pri jeho aplikácii je potrebné postupovať v súlade so zákonnými záujmami osôb, ktorých ujma má byť aspoň čiastočne kompenzovaná...“*. Inými slovami, krajský súd na jednej strane prioritizuje zmysel posudzovaného reštitučného zákona a tvrdí, že *„pri jeho (rozumej zákona*

č. 161/2005 Z. z., pozn.) aplikácii je potrebné postupovať v súlade so zákonnými záujmami osôb, ktorých ujma má byť aspoň čiastočne kompenzovaná...“, a na druhej strane kvôli tomu istému zákonu – jeho existencii – odmietne inak úspešnému účastníkovi priznať náhradu trov konania. Navyše, toto konanie (a aj náklady žalobcu) nemuselo byť, ak by žalovaný pred začiatkom súdneho konania naplnil požiadavku zákona.

18. Prax všeobecných súdov je jednotná v názore, že „aplikácia ustanovenia § 150 OSP pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď sú naplnené všetky predpoklady na priznanie náhrady trov konania, avšak súd dospeje k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti neprizná. Musí však ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania. Pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery všetkých účastníkov konania a tiež na okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde a ich postoj v konaní“ (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. M Cdo 14/99, uverejnené ZSP č. 1/2000). Podobne (pozri ASPI, judikatúra pri § 150 OSP, Rc: Cpj 40/88) „je potrebné mať na pamäti, že použitie uvedeného ustanovenia musí vždy zodpovedať osobitným okolnostiam konkrétneho prípadu a musí mať vždy výnimočnú povahu. Nepriznanie náhrady nákladov konania podľa ustanovenia § 150 OSP nemožno odôvodniť len všeobecným záverom hodnotiacim význam rozhodovania o určitom nároku“ (podobne R 23/1989). Právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy prelína aj princíp právnej istoty (ako jeden z prvkov právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy), v zmysle ktorého súdy majú v rovnakých alebo analogických situáciách rozhodovať rovnako.

19. Ustanovenie § 157 ods. 2 OSP (bod 12) treba z hľadiska práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy vykladať a uplatňovať tak, že rozhodnutie všeobecného súdu musí uviesť dostatočné dôvody, na základe ktorých je založené. K rovnakým záverom dospel tiež Európsky súd pre ľudské práva a slobody v súvislosti s čl. 6 ods. 1 dohovoru, v obsahu ktorého nemožno vidieť zásadne rozdiely s čl. 46 ods. 1 ústavy, keď do práva na spravodlivé prejednanie veci zahrnul tiež právo účastníka súdneho konania na odôvodnenie

súdneho rozhodnutia. Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (pozri tiež Repík, Bohumil. Evropská úmluva o ľudských právach a trestní právo. 2002. 152 s.). V neposlednom rade ústavný súd už vyslovil, že „súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu“ (IV. ÚS 115/03).

20. Pokiaľ sa teda krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku zameral v súvislosti s rozhodnutím o trovách konania len na konštatovanie, že dôvodom na aplikáciu § 150 OSP boli „*dôvody... spočívajú v okolnostiach danej veci...*“, pričom za tieto okolnosti bez ďalšieho považoval skutočnosť, že sťažovateľka si uplatnila „... *ako oprávnená osoba zákonné právo na vrátenie vlastníctva prezumované mu zák. č. 161/2005 Z. z.*“ (iné dôvody krajský súd neuviedol, pozn.), postupoval v rozpore so zákonom, a tým porušil právo sťažovateľky domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a zásadu spravodlivého procesu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Odôvodnenie rozsudku krajského súdu v napadnutej časti nemožno považovať za dostatočné po skutkovej i právnej stránke, preto ústavný súd vyslovil, že krajský súd namietaným rozsudkom v napadnutej časti porušil základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

21. V nadväznosti na právny záver o namietanom porušení označených práv (podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uvedený v bode 20 ústavný súd konštatuje aj následné porušenie práva na ochranu majetku zaručené čl. 1 dodatkového protokolu, ako dôsledku (zasiachnutie do sféry majetkových práv sťažovateľky spôsobené úhradou nákladov spojených s obhajovaním, resp. uplatňovaním svojich práv) postupu všeobecného súdu v predmetnej veci (pozri tiež bod 17).

22. Keďže namietaným rozsudkom krajského súdu v napadnutej časti (o trovách konania) došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu, ústavný súd tento rozsudok zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde, pozri bod 2 výroku nálezu) a vrátil vec krajskému súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde], v ktorom bude viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

23. Keďže sťažovateľka si náhradu trov konania pred ústavným súdom neuplatnila a ústavný súd je sťažnosťou viazaný (§ 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde), neprichádzalo do úvahy priznať jej náhradu trov konania proti krajskému súdu.

24. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. októbra 2010